

Елькін М.В.

професор, кандидат педагогічних наук
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, Україна

Тодорова О.В.

студентка магістратури
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, Україна

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ

Виступаючи в Харкові, у травні 2011 року, на Міжнародній науковій конференції «Соціально-гуманітарні вектори педагогіки вищої школи» Президент НАПН України В.Г.Кремень говорив про те, що сучасний цивілізований розвиток перетворює науку як сферу, яка продукує нові знання і освіту, що їх олюднює, у найбільш дієві соціальні інститути, об'єктивно висуваючи їх в число головних пріоритетів будь-якого суспільства, що претендує на конкурентоспроможність в сучасному світі і, особливо наголошував на тому, що, «слід чітко визначити нові освітні завдання та наполегливо взятися за аксіологічну спрямованість в їх реалізації» [3, с.8]. У зв'язку з цим особливої актуальності набирає питання аксіологічного підходу до формування педагогічної майстерності менеджера освіти.

В літературі існує велика кількість тлумачень понять педагогічної аксіології та педагогічної майстерності. Ця проблема знайшла відображення у філософській, соціологічній психологічній та педагогічній наук. До генези поняття «цінність» зверталось багато сучасних філософів (Л.Афанасьєва, О.Дробницький, В.Молодиченко, А.Москаленко, С.Подмазін, В.Тугарінов та інш.). У вітчизняній науці аксіологічні проблеми знайшли своє відображення у соціологічній (А.Здравомислов, А.Кавалеров, А.Ручка, В.Ядов та інш.) та психолого-педагогічній літературі (І.Аносов, І.Бех, В.Волкова, В.Крижко, О.Леонтьєв, Л.Москальова, М.Окса, З.Павлутенкова, М.Чернобаєва, Є.Шиянов та інш.).

Мета дослідження полягає в тому, щоб на аксіологічних засадах розкрити основні поняття формування педагогічної майстерності менеджера освіти.

Дослідження виконано згідно з тематикою передбаченої планом науково-дослідницької роботи кафедри педагогіки і педагогічної майстерності Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького «Сучасні педагогічні технології в підготовці майбутніх учителів», вимогам реформування освітньої системи визначеними Національною доктриною розвитку освіти України у ХХІ столітті, законом України «Про освіту», державною національною програмою «Освіта» (Україна ХХІ століття).

Подальше реформування українського суспільства на принципах гуманізму й демократизму обумовлює постанову перед сучасними навчально-виховними закладами принципово нових завдань. Адже сьогоднішні випускники мають бути не тільки підготовленими до майбутньої життєдіяльності в освітньому плані, але й бути високоморальними людьми, здатними до адекватної поведінки й дій в умовах наявності альтернативних варіантів розв'язання різних проблем, конструктивного діалогу зі своїми опонентами на засадах загальнолюдських і національних цінностей, відданими громадянами України. Необхідною передумовою для формування таких особистостей є створення в кожному навчальному закладі відповідного освітнього середовища, в якому б учні загальноосвітніх шкіл чи студенти вищих навчальних закладах набували досвід демократично організованої взаємодії з усіма іншими учасниками педагогічного процесу: своїми товаришами, педагогами, представниками адміністрації та ін.

Зрозуміло, що створення такого середовища є результатом спільних зусиль педагогічного й учнівського колективів. Проте провідна роль у цьому процесі належить все ж таки викладачам як дипломованим фахівцям в освітній галузі. Отже, саме від рівня сформованості професійних і особистісних якостей педагогів як менеджерів освіти значною мірою залежить, який психологічний клімат буде створено в навчальному закладі, на якій основі будуть розбудовуватися в ньому ділові взаємовідносини між людьми.

Як свідчить аналіз наукової літератури (Н.Асташова, І.Бех, М.Поташник, В.Симонов, Є.Ямбург та інш.) та практичний досвід роботи навчальних закладів, питання про підготовку сучасних менеджерів на гідному рівні нерозривно пов'язано сьогодні з питанням про її ціннісне наповнення. Це обумовлено тим фактом, що загальна спрямованість професійної діяльності будь-якого рівня управлінця в освіті, в першу чергу, забезпечується його особистісними та професійно-педагогічними ціннісними пріоритетами. Отже, у процесі підготовки педагога до управлінської діяльності важливо забезпечити усвідомлення ним необхідності узгодження цієї діяльності із соціально значущими цінностями, озброєння його необхідними для цього знаннями й вміннями. Саме на розв'язання цього складного питання і спрямовано впровадження аксіологічного підходу у процесі формування педагогічної майстерності менеджерів освіти.

Погоджуючись із І.П.Аносовим [1, с.132], ми вважаємо, що аксіологічний підхід можна трактувати як філософсько-педагогічну стратегію, що визначає перспективи подальшого вдосконалення системи освіти, а також шляхи розвитку педагогічної майстерності й використання педагогічних ресурсів для розвитку особистості. На думку В. Крижко [3, с. 162], цей підхід виконує роль своєрідного мосту між теорією та практикою*. З одного боку, він надає можливість вивчати різні явища й події з точки зору закладених у них можливостей щодо задоволення актуальних потреб людей, а з іншого - розв'язувати завдання подальшої гуманізації суспільства і, зокрема, освіти.

З урахуванням ідей В.Крижко [4], М.Окси [6] та інших педагогів можна стверджувати, що аксіологічний підхід до процесу формування педагогічної майстерності менеджерів освіти забезпечується через впровадження передусім таких аксіологічних принципів: 1) рівноправність різних світоглядних поглядів

людей у межах єдиної гуманістичної системи цінностей; 2) рівнозначність традицій та інновацій, признання необхідності творчого використання досягнень минулого і зорієнтованості на духовні відкриття в теперішньому та майбутньому часі; 3) організація конструктивного діалогу між традиціоналістами і новаторами, що сприяє їхньому взаємозбагаченню в культурно-ціннісному сенсі; подвижництво й соціокультурний прагматизм замість месіанства й ціннісної індиферентності.

Для більш чіткого усвідомлення сутності аксіологічного підходу корисно також навести думки відомого українського дослідника М.Окса, відповідно до яких реалізація цього підходу передбачає дотримання таких вимог: 1) педагогічна ідеологія повинна будуватися на життєстверджувальному позитивному змісті, а не на критиці й негативі явищ навколишньої реальності; 2) педагогічний процес має являти собою цілісне поєднання процесів навчання й виховання, які ґрунтуються на одних підходах і характеризуються єдиною стратегією розвитку; 3) систему педагогічних впливів на дитину треба здійснювати не стільки за допомогою використання ідей загальноосвітової значущості, перебудови світу, скільки через залучення вчителя до внутрішнього світу кожної особистості, виявлення ним прагнення зрозуміти та допомогти їй зорієнтуватися в існуючій реальності; 4) під час формування ціннісних орієнтацій учнів треба повноцінно використовувати можливості колективу як основного провідника соціальних цінностей і групових норм для осіб, які входять до нього [6, с. 26-27].

Аксіологічний підхід як необхідну передумову успішного формування педагогічної майстерності менеджерів освіти сприймає і відомий російський педагог Є. Ямбург. На його думку, це дозволяє підготувати вчителів до ціннісного управління освітою. А саме поняття «ціннісне управління освітою» науковець трактує як «процес поступового терплячого переосмислення цілей освіти всіма суб'єктами педагогічної діяльності з послідуочим відпрацюванням загальної для усього колективу духовної культури, що дозволяє педагогам в оцінці своєї праці керуватися не тільки традиційними критеріями навченості дітей, але й уважно фіксувати етапи їхнього особистісного зростання, що відбувається під час опанування дитиною ієрархії цінностей [7, с. 118].

Отже, на основі аналізу наукових джерел з питань організації управління в системі освіти, педагогічної аксіології, а також власного досвіду педагогічної діяльності нами зроблено загальний висновок про те, що формування педагогічної майстерності менеджерів освіти на аксіологічних засадах передбачає, по-перше, оволодіння ними сукупності необхідних знань з питань педагогічної аксіології, менеджменту освіти, ціннісно-зорієнтованого управління, усвідомлення ідеї про необхідність узгодження власної професійної діяльності із загально значущими цінностями, а, по-друге, формування в них практичних умінь і навичок ціннісного травлення педагогічним процесом в навчальному закладі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аносов І.П. Сучасний освітній процес: антропологічний аспект: Монографія / І.П.Аносов. – К.: Твім інтер, 2003. – 391 с.
2. Барліт О.О. Основи стратегічного менеджменту в освіті: Навчальний посібник

/ О.О.Барліт, М.В.Елькін, М.М.Окса. – Мелітополь: МДПУ, ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. – 256 с.

3. Кремень В.Г. Аксіологічний зміст спрямованості національної освіти в Україні // Соціально-гуманітарні вектори педагогіки вищої школи: Третя Міжнародна наукова конференція. 13-14 травня 2011 р. / Зб.матеріалів. – Харків: «Міськдрук», 2011. – С.8-14.
4. Крижко В.В. Аксіологічний потенціал державного управління освітою: Навчальний посібник / В.В.Крижко, І.О.Мамаєва. – Освіті України, 2005. – 224 с.
5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. – 3-є вид., доп. / Н.Є.Мойсеюк. – К., 2001. – 608 с.
6. Окса М.М. Стратегічний менеджмент в освіті: Навчальний посібник / М.М.Окса. – Мелітополь: МДПУ, 2007. – 178 с.
7. Ямбург Е.А. Школа на пути к свободе: культурно-историческая педагогіка / Е.А.Ямбург. – М.: «ПЕР СЭ», 200. – 351 с.